



מזיק ברשות



1 ב"ק צ"ב ע"א במשנה, האומר סמא את עיני...'

המשנה מחלקת בין סימוי עינו ושבירת רגלו שהוא חייב גם אם אמר לו במפורש לעשות כן על מנת לפטור לבין קריעת כסותו ושבירת כדו שאם אמר לו ע"מ לפטור פטור. ובכל אופן אם ראובן אומר לשמעון להזיק ללוי - בין היזק הגוף ובין היזק ממון - ע"מ לפטור - אם שמעון עשה כן חייב.

2 שם בגמ' צ"ג ע"א, האומר סמא... הרי לאו שהוא כהן, ורש"י

לכ"ע גם סימוי העין ושבירת הרגל - דהיינו נזק הגוף שאינו חוזר - ניתנים למחילה כמו נזק לרכוש, וזה שהמשנה מחלקת בינם לבין נזק לרכוש - לפי רבא אין אדם מוחל על ראשי אברים גם אם אומר שהוא מוחל - אבל בצער הגוף אם אומר שהוא מוחל מאמינים לו, לפי רב ששת ורב אושעיא אינו מחול מפני פגם משפחה (או שבדאי אינו מוחל או שאין זה שלו למחול - שני הפירושים מובאים בראשונים), ולפי רבי יוחנן אם אמר לו הנחבל על מנת לפטור בודאי פטור גם בסמוי עין ושבירת רגל, וזה שכתוב במשנה חייב העמידו במקרה והנחבל אמר לחובל שבר את רגלי ושאל החובל, על מנת לפטור? והשיב לו הן - אם השיב לו בלשון תמיהה או מפרשים את הכוונה ל,לא.

3 רי"ף ס"פ החובל (ל"ג ע"א), אמר ליה רב יוסף... הוא לאו שהוא כהן

הרי"ף פסק כרבי יוחנן שאם אמר לו בפירוש ע"מ לפטור פטור גם בראשי אברים.

4 רמב"ם פ"ה חובל ומזיק הי"א ומג"מ, ודע... שהוא פשוט'

הרמב"ם פסק כמו רבא (ולפי המג"מ גם דינו של רבי יוחנן הוא להלכה בצער ונזק לרכוש אבל הוא פשוט) וסובר שרבי יוחנן אינו חולק על רבא ולא בא לתרץ את המשנה אלא אמר הלכה בפני עצמה.

5 חידושי הרשב"א לב"ק צ"ג ע"א ד"ה רבי יוחנן, פי' הראב"ד ז"ל... והריני פוטרך'

הראב"ד פ' את דברי רבי יוחנן כמו שהסביר המג"מ ברמב"ם. וא"כ - לפי רש"י והרי"ף רבי יוחנן בא לפרש את המשנה ופסק הרי"ף כמו רבי יוחנן - והאומר במפורש שהוא מוחל על החבלה פטור, ולפי הרמב"ם והראב"ד גם כשמחל במפורש או אומרים שאינו מוחל.

6 שו"ע חו"מ סי' תכ"א סי"ב, האומר לחבירו... 'ורמ"א

המחבר פסק כמו הרמב"ם והרמ"א כרש"י והרי"ף.

7 שו"ת הריב"ש סי' תפ"ד..., יושבי חשך'

גם לפי שיטת רש"י והרי"ף שהחובל ברשות ע"מ לפטור במפורש פטור, לא הותר לו לחבל בו - וכן בהכאה שאינו גורם לו אלא צער בלבד מפני איסור לא יוסיף, ואיפה שיש חשש סכנה בודאי אסור, וגם אם שיעבד את עצמו יכול לחזור בו ק"ו מפועל שיכול לחזור באמצע היום.

ולכאורה דברי הריב"ש מחודשים מאד - מנין לו שאיסור לא יוסיף לא ניתן למחילה ככל שאר האיסורים שבין אדם לחבירו!

8 שו"ת חות יאיר סי' קס"ג, ר"ס שע"ח'

הח"י תמוה עוד יותר שאסר את הגניבה והגזילה והשגת גבול גם כשהן ברשות ודמו אותן לרבות. והוא הבין שבגניבה וגזלה ע"מ לשלם וע"מ לשלם כפל יש אומדנא שהנגזל מוחל לו ובכל זאת אסור - מכאן שאפילו אמר לו במפורש לגנוב ממנו ע"י השגת גבול אסור!

9 שו"ת אגרות משה או"ח ג' סי' ע"ח, ובנתן רשות... כדלעיל'

ר' משה הוכיח שלא יוסיף אינו בין אדם לחבירו מזה שגם בעצמו אסור לחבל. אלא- שגם זה שהחובל בעצמו עובר בלא יוסיף אינו מובן מאליו-

10 ב"ק צ' ע"ב במשנה, החובל בעצמו... ורש"י

המאבד את רכושו עובר משום בל תשחית והחובל בעצמו אסור מטעם אחר-

11 שם צ"א ע"ב, אלא תנאי היא... כמה וכמה'

האוסר לחבל בעצמו טובר שהוא חוטא ק"ו מנזיר שנקרא חוטא על שציער עצמו מן היין אבל בל תשחית הוא דוקא בדבר שאינו חוזר -וא"כ חבלה כעין סימיו עין שאינו חוזר יש בו משום בל תשחית אבל בדבר החוזר עובר דוקא ממה שנלמד מנזיר -אבל אין שום רמז לזה שאסור מדין לא יוסיף -ואת הלימוד מנזיר ניתן לפרש שזה דין מיוחד במי שמצער את עצמו.

12 טור חו"מ סי' ת"כ (בטור השלם סל"א), החובל בעצמו... לחבול בעצמו'

הרמ"ה פסק כמ"ד מותר לחבול בעצמו.

13 שו"ע חו"מ שם סל"א

להלכה פסק השו"ע שאסור לחבל בעצמו ושלא כשיטת הרמ"ה.

וא"כ- הפוסקים אוסרים להזיק את גופו של הזולת גם ברשותו -אם הנזק הוא בלתי הפיך עובר בבל תשחית ואם יעלה ארוכה סוברים שהוא בכלל הק"ו מנזיר.

בנוגע לרכושו של הזולת- קודם כל יש לבאר את גדריה של בל תשחית-

14 רמב"ם פ"ו מלכים ה"י ורדב"ז, וא"ת...'

הרמב"ם פסק בשאר דברים -דהיינו חוץ מאילן מאכל- אין לוקין מפני שהלאו בפרשה היא לא תכרות ולא בל תשחית. (המנח"ח למד שהוא דאורייתא אבל אין לוקין אבל לפי המשנה למלך גם האיסור הוא מדרבנן בלבד.)

15 ברכות ל' ע"ב, מר בריה דרבנא... ואעציבו (תניינא בל"א ע"א)'

האמוראים שברו כלים חשובים כדי להחזיר את הכובד ראש לרבנן.

16 שבת קכ"ט ע"א, אמר רב חייא בר אבין... עדיף לי ורש"י

אין זה בל תשחית לעשות מדורה מכלים כדי למנוע חולי כשאין לו עצים.

17 תוס' קידושין ל"ב ע"ב ד"ה רב יהודה, ואע"ג...'

התוס' כתבו שבאב הזורק כיסו של בנו לים -לפי הדעה הסוברת, משל בן' -שגם כספו של הבן משועבד למצות כיבוד אב- חייב הבן לסבול את מעשה האב -ואע"פ שבאב העובר על דברי תורה אין חיוב לכבדו -כשעושה כן להטיל אימתו על אנשי ביתו או שעושה כן מחמת כעס הרי נהנה מהשלכת הכיס ואין בזה משום בל תשחית -הרי שלפי התוס' כל שנהנה מהשחתת הדבר אין בזה משום בל תשחית.

18 סמ"ק מצוה קע"ה, וכן כדי להטיל...'

לפי הסמ"ק גם להטיל אימה מותר דוקא בכלים שבורים -ולכאורה קשה עליו מהסוגיא בקידושין.

¹⁹ פמ"ג או"ח סי' תק"ס משבצות ס"ק ד', ויראה לשבור... לשבור)

הפמ"ג מחלק בין שבירת כוס אירוסין שהיא ענין מוסר ואין בזה משום בל תשחית לבין להבהיל ולמעט שמחה הנהוג בתנאים שיש בזה משום בל תשחית ולכן יקח כלי חרס שבור.

וא"כ- באומר קרע כסותי זה שאסור לעשות כן משום בל תשחית תלוי בשיטות השונות בבל תשחית.

ע"כ עסקנו במזיק המקבל רשות מהניזק. עוד סוג של רשות מצינו בפוסקים-

²⁰ סוכה מ"ה ע"א במשנה, מיד תינוקות... אתרוגיהן, רש"י ותוד"ה, מיד... שמחת חתן

מה שנהגו מחמת שמחת חתן וכלה להזיק פטורים כשם שהיו הגדולים אוכלים את אתרוגיהם של הקטנים.

²¹ רמ"א או"ח סי' תרצ"ה ס"ב, ויש אומרים דאם הזיק... ומ"ב ס"ק י"ג וי"ד

הפטור הוא מלשלם על הזיק קטן ובמתכוין לשמחה ולא במתכוין להזיק.

1 ב"ק צ"ב ע"א במשנה

האומר
סמא את עיני קטע את ידי שבר את
תגלי חייב ע"מ לפטור חייב *קרע את
כסותי שבר את כדי חייב *ע"מ לפטור
פטור יעשה כן לאיש פלוני על מנת לפטור
חייב בין בגופו בין בממונו :

2 שם בגמ' צ"ג ע"א, ורש"י

א"ל רב אסי
 בר חמא (ג) *לרבא מאי שנא רישא ומאי שנא
 סיפא אמר ליה רישא *לפי שאין אדם מוחל
 על ראשי אברים א"ל וכי אדם מוחל על
 צערו דתניא הכני פצעני על מנת לפטור
 פטור אישתוק אמר מידי שמיע לך בהא
 אמר ליה הכי אמר רב ששת משום פגם
 משפחה איתמר ר' אושעיא אמר משום
 פגם משפחה רבא אמר משום שאין אדם
 מוחל על ראשי אברים שלו רבי יוחנן אמר
 יש הן שהיא כלאו ויש לאו שהיא כהן
 תניא נמי הכי *הכני פצעני על מנת לפטור
 ואמר לו הן הרי יש הן שהיא כלאו קרע את
 כסותי על מנת לפטור ואמר לו לא הרי
 לאו שהיא כהן :

על מנת לפטור. על מנת שיהא פטור: רבא
 אמר לפי שאין אדם מוחל על ראשי אבריו. וברייתא לא תקצי
 דעל צערו מוחל אדם: צערו. כאצ
 מכה: *ורבי יוחנן אמר. אדם מוחל
 על הכל ומתניין לאו דא"ל נחבל
 לחובל קטע את ידי על מנת שיהא
 פטור אלא קטע את ידי קטמח וא"ל
 חובל על מנת לפטור כלומר אמר
 לי אמה על מנת שיהיה פטור וא"ל
 היאך הן וקמ"ל ממני דיש הן שהיא
 כלאו וכגון דמתמה אמתיה: הכני
 פצעני. וא"ל זה ע"מ לפטור ואמר
 נחבל הן יש הן שהיא כלאו אי
 אמתיה חייב ואי בניחומה אהדריה
 פטור. וברייתא דלעיל דקמי הכי
 ופלעני ע"מ לפטור פטור בדאמר
 נחבל כולה מילתא הכני ופלעני ע"מ
 לפטור דהא ודאי דוקא אמר ליה:
 יש לאו שהיא כהן. אי אמתיה פטור.
 והאי דנקט חיובא לגבי מכה ופועל
 ופטוריה לגבי ממונא אורחיה דמילתא
 נקט דמחיל איש אמנויה טפי
 מגופיה:

3 ר"ף ס"פ החובל (ל"ג ע"א)

אמר ליה רב
יוסף בר חמא לרבא מ"ש רישא ומ"ש סיפא
(א) ואסיקנא אמר רבי יוחנן יש לאו שהיא כהן
ויש הן שהיא כלאו תניא נמי הכי הבני
ופצעני ע"מ לפטור א"ל הן (ב) יש הן שהיא
כלאו ויש לאו שהיא כהן שבר את כדי קרע
את כסותי על מנת לפטור ואמר ליה לאו הרי
יהוא לאו שהיא כהן [ג]

יא ועוד יש הפרש בין נזקי גופו לנזקי ממונו .
 שהאומר לחבירו סמא את עיני קטע את ידי על מנת שאתה
 פטור הרי זה חייב בחמשה דברים שהדבר ידוע שאין אדם רוצה בכך .
 אבל האומר לחבירו קרע את כמותי שבר את כדי על מנת שאתה
 פטור הרי [ד] זה פטור . ואם לא אמר לו על מנת שאתה פטור הרי
 זה [ה] חייב לשלם אף על פי שהרשהו להשחית :

ודע שרבינו ז"ל
 מפרש דר' יוחנן לא קאזי הרהשי איברים
 דמתני' דלימא דסעמא דמתני' מפני שאמר לו
 הן כמתמיה וכדפירש"י ז"ל אלא דר' יוחנן דינא
 בלוגי נפשיה הוא ונהכני ופלעני הוא בדוקא
 אבל ברהשי איברים אפילו אמר הן בניחותא
 חייב וזהו שהזכיר רבינו ברהשי איברים בדוקא
 אבל בהכני ופלעני ודאי הרי הן כנזקי ממונ
 וכן עיקר ולא הביא הרב ז"ל דין המדבר
 בתמיה לפי שהוא פשוט :

פיי הראב"ד ז"ל דרי יוחנן לאו לפרושי מתניי קאתי דמודה הוא לרבא בהא דאין
 אדם מוחל על ראשי איברים לעולם, אלא דין אחר בעלמא קאמר דצערן וכ"ש
 ממונו מוחל אלא שיש הן שהוא כלאו ובין בצער גופו ובין בממונו חייב, ויש לאו
 שהוא כהן ופטור בין בצער גופו ובין בממונו וכ"ש בשפוטרו בניחותא כגון שאמר
 לו הכהו ופצעהו והריני פומרך.

האומר לחבירו כא קטע את

ידי או סמא את עיני עים שאתה פטור הרי זה [ז] חייב בחמשה דברים שהדבר ידוע שאין
 אדם רוצה בכך : הגה ו"א דאם א"ל כפי' פ"מ לפסור פטור אלא שאם לא א"ל כפי' רק דברים שמתמעטין בן אנו דנין דבריו
 הלא פטור כב כגון ש"ל קטע ידי או סמא עיני ואל"ל המזיק ע"פ לפסור ואל"ל הכיזק סן אט דנין שבחמים [ח] קאמר סן
 וסייב המזיק (סור סי"א גמס ד הלא"ס) :

שאלה: ראובן שלוח משמעון, ונתחייב לו בקנין ככל תוקף, בתפישת הגוף. ועוד שעבד עצמו: ליתן מטלטלין בני חורין, לחק אלפארדיא וחק זה, הוא נהוג במלכות ארגון: שאם אין לו מטלטלין בני חורין, שהוא נתפש בגופו. ועתה שמעון המלוח, תבע חובו מראובן הלוח, ונמצא שאין לו. בקש שיהיה הלוח נתפש בגופו, כפי החיוב שנתחייב לו. והלוח טוען: שאינו מן הדין, שיהיה נתפש בגופו. כי לא מצינו זה, בדין תורה: שיהיה אדם מישראל, נתפש בגופו, על שום שעבוד. ושאת: הדין עם מי? תשובה: הדין עם ראובן הלוח: שאין אדם יכול לשעבד עצמו, ולהתנות להיות נתפש בגופו. כדאמרין בפ"ק דקדושין (י"ט). גבי: המקדש את האשה, ע"מ שאין לך עלי: שאר, כסות, ועונה. רבי יהודה אומר: בדבר שבממון, תנאו קיים. הא בדבר שבגוף, אין תנאו קיים. ופ"י המפרשים ז"ל, דבר שבממון: שאר, כסות. דבר שבגוף: עונה. לפי שמצטרפת בגופה, במניעת העונה. ובכאן נמי, להיות נתפש בגופו, איכא צערא דגופא; ואינו יכול להתנות בו. ועוד, דאפילו בממון, המתחייב מחמת צער הגוף, שקיל וטרי בגמרא, כבבא קמא בסוף פ' החובל (צ"ג): אם אדם מוחל על צער, או לא. ואע"ג דמסקינן התם: דכל שאמר לו בפירוש: ע"מ לפטור; או בלאו כמתמיה, שהוא כהן, פטור. וכדנניא: הכני, פצעני, ע"מ לפטור: יש לאו, שהוא כהן; יש הן, שהוא כלאו. מ"מ, זה אינו אלא לענין פטור הממון, וחיובו: כשהכהו ופצעו. אבל שיוכל להכות, ולפצעו לכתחלה; ולעבור בלאו של: מכה חברו; דאזהרתיה, מקרא: דארבעים יכנו, ולא יוסף; מפני הרשות שנתן לו, זה הא ודאי לא אפשר. ותדע: שהרי אף בראשי אברים, איכא מרכוותא ז"ל, דאמרי: דכל שאמר כן בפ"י, בניהותא: ע"מ לפטור: פטור. ומתניתין דתנן: האומר סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי; ע"מ לפטור, חייב. מוקמי לה: כהן; כמתמיה; שהוא: כלאו. וכדאי, שאין זה אלא לענין פטור הממון, וחיובו: כשהכל בו. אבל לא עלה על הדעת, שבשביל תנאי זה, יוכל לקטע את ידו, ולסמא את עינו, לכתחלה. כי קרוב הוא שימיתנו בזה. כמו שהעידה תורה: שהברזל ממת בכל שחו. וכן אמרו ז"ל (ע"ג כ"ה): שורייני דעינא, בלבא תלו. וממעם זה, אמרו: עין תחת עין; ממון, משום: דעין תחת עין; ולא: עין ונפש, תחת עין. אלא ודאי; בין בראשי אברים, בין בצער; לא אמרו: שאדם מוחל עליהם, אלא לענין הממון, המתחייב עליון החובל. אבל שיוכל אדם להתנות: שיצערוהו בגופו, ומפני זה, יכפוהו ב"ד בצער ההוא; זה אינו! ועוד, דאפילו פועל, קיי"ל (בב"ק קמ"ז): שיוכל לחזור בו, אפי' בחצי היום; משום דכתיב: כי לי בני ישראל עבדים; ולא עבדים, לעבדים. ושמן לו מה שעשה, ואע"פ שנשכר לכל היום. לפי שאין תנאי מועיל, לעבוד בגופו על כרחו: אע"פ שהוא מלאכת אומנתו, הרגיל בה. אין צ"ל: שלא יועיל תנאי: שיהיה במסגר אסור, ובבית כלא יושבי חשך.

שאלה חבורת מוכרי כסות שלומדים ג"כ בכל יום אצל בר אוריין ותיקנו שכל משפטים שיפלו בין איש לרעהו מבני חבורה מענין השגת גבול בענין המכירה יבואו לדין לפני רבם המגיד שיעור דבריו אגדה בכל יום. ומפני שנתרבו המשפטים והוכבד עליהם הוצאות הפסקים יעץ להם גבאי שלהם והוא הגדול והירא אלהים שבהם מה לכם לאבד מעות הפסקים עם בלוי הזמן המרובה מלבד הנסתרות שלא נגלה לרעהו מה שהשיג זה גבולו לדבר עם מערופי שלו ולגנות סחורות חבירו דחייב מיהו בידי שמים ואחר שא"א לתקן פרצה זו שכבר נשרשו בחטא לכן נסכימה יחד להתיר בינינו השגת גבול באיזה אופן שיהיה ונמחל זה לזה הפסד ממון שגרים לו חבירו ובוהו ינוח דין שלמטה וישקוט דין שלמעלה. ושאלו לרבם אם יש בכחם לעשות זה ואם יצאו י"ש בכך והשיב להם רבם כי הוא נוגע בדבר מפני שהיה לו הנאת ממון לפרקים ע"י מחלקותם ומ"מ אכתוב לכם דעתי בכתב ותראוהו למי שתרצו ליושבי על מדין אם יפה דברתי שמעו בקולי ואם אין עשו כטוב בעיניכם וכך כתב ונתן בידם. נראה לי כי אף אם הריעותם אשר עשיתם בהשגת גבול ודברו בו הפוסקים שלפעמים חייב לשלם ולפעמים הוי גזל מפני ד"ש ולפעמים נקרא רשע ובכל אנפי איסורא מיהו איכא. מ"מ המעשה האחרון אם יגמר דעתיכם להתירו ע"י מחילה קשה מן הראשון דבלי ספק ע"י שיעשה לכם היתר תגדל המהומה והמריבה והמגערת והחילול השם כמה כפלי כפלים מאשר היה בראשונה עד כי ימלאו בתיכם חמס. ואם תעשו תקנה או קלקלה זו לזמן בלי ספק יעבור זמן המוגבל וישאר ההרגל ויעשה טבע קיים בלי תרופה.

גם פן ילמדו מכסם גם במקומות אחריו ובעלי מושא ומתן דילפינן ממקלקלת' והייתם חוטאים ומחטיאי' ומי יתנני קצין עם פרנס ומנהיג הייתי מענישי לבני חבורה על מחשבה רעה כזו כפי יכולתם והנשארים ישמעו וייראו. ומפני שאין מבוקשכם תוכחת מוסר רק דין ומשפט אם מספיק תיקון כזה להוציאו מידי אבק גול. לכן אני אומר כי גם לענין דין תורה אינו מספיק כלל ולא ינקו בתיקון כזה אפילו בדיני אדם וכן כל המוחלים זה לזה לעשות מעשה שאסרה תורה כגון גניבה ואונאה והשגת גבול דמלבד דלא ינקה מדין שמים כל עושה אלה מצד שהוא נגד ישוב העולם והנהגתו וזה היה חטא דור המבול כי מלאה הארץ חמס קראו חמס מפני שאין נקי מהם ה"ל כחמסן דיהיב דמי ואע"פ שי"ל שאני שם דלא מחלי מאן יימר ולדעתי להרגילם לא קפדו כלל דלא נאמר בהו כמו גבי סדום דצעקתם באה לפניו יתברך שמו. ותנן במשנה החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי פטור ולמה לא יורשה שהרי מחיל לנפשי' מ"מ הקפידה תורה ואמרה ושמרתם לנפשתיכם וגם על הממון הקפידה מבל תשחית בכמה גוונא וכן אמרו הקוצץ נטיעותיו אע"פ שאינו רשאי וכו' וכן כל ההוא סוגיא דקרע את כסותי שבר את כדי או ידי והגלי לענין חיוב ופטור דתשלומין מיירי מ"מ אסור הוא ולא מהני בזה רשות חבריו. צא ולמד מרבית דלוה מחיל למלוה ויהיב ליה מדעתו' ומ"מ אסרה תורה למלוה ואפילו ללוה ומצינו שהתורה חסה על פכים של רשע כדרז"ל על ננעי בתים לכן מפני שהמעשה רע ומר מצד עצמו בין מחיל בין לא מחיל ישאר בתמרוותו כמו לוח ומלוה שמסכימו' יחד לדון בערכאותיהם ולמחול על מה שיצא במשפטיה' נגד דין תורה וכן דמי לוח מ"רז"ל לא תגנובו ע"מ לשלם תשלומי כפל אע"פ דודאי מחיל ליה הנגנב וכמ"ש טור וש"ע ר"ס שמ"ח [וצ"ע על מ"ש הטור בשם אביו הרא"ש דמותר לגזול ע"מ לשלם יפה ממנו ביש לו בידו מוגמ' דב"ק ומש"נ מגניבה. ועב"י שם דמייית גמ' דגניבה ולא הרגישו וי"ל דבגניבה דשכיחא החמירו רז"ל והכי משמע לשון הטור וע"ל השמטה תשובה קמ"ב] וכן בנזק ממון כמ"ש בסמ"ע ר"ס שע"ח

ש"ת אגרות משה או"ח ג' סי' ע"ח 9

ובנתן רשות לחברו להכותו ששאל כתר"יה אם עבר על הלאו וחייב מלקות, הנה מכיון שאסור לאדם לחבול בעצמו כדאיתא בבב"ק דף צ"א ואיפסק בן ברמב"ם רפ"ה מחובל, ודאי אין רשותו כלום לסלק איסור בל יוסיף מעליו, ואף באופן שיהיה פטור לשלם דאף דבסתם נתינת רשות חייב לשלם כדאיתא בבב"ק דף צ"ב אף באמר ע"מ לפטור משום דתלינן שאין אדם מוחל, וכדכתב הרמב"ם פ"ה מחובל הי"א שהדבר ידוע שאין אדם רוצה בכך, מ"מ כשיאמר הנחבל שהיתה כוונתו לפטורו ממש הא פטור כדאיתא ברש"י שם דף צ"ג וכן הוא גם לתוספות שם, מ"מ יהיה פטור ממלקות דנחשב כשילם מצד המחילה. ובנתן לו רשות לחבול בו וחבל בו הכלה שפחותה משי"פ, מסתבר שעל הכלה קמנה כזו שהוא גם בלא צער ובלא בוישת אין זה דרך נציון ובזיון כשנותן לו רשות ואין מקפיד על זה שאינו עובר בהל"ת דלא יוסיף שהוא כדרך שחוק בעלמא, דהלאו אינו עובר אלא כשהוא דרך נציון ובזיון כדאיתא ברמב"ם שם וממילא לא שייך מלקות. אבל בחבלה גדולה שהוא דרך נציון ובזיון לא תועיל נתינת הרשות לסלק האיסור מעליו מאחר שאף הוא עצמו אסור לחבול בעצמו כדלעיל.

ב"ק צ' ע"ב במשנה ורש"י 10

***החבל**
בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים
שחבלו בו חייבים והקוצץ נטיעותיו אף
על פי שאינו רשאי פטור אחרים חייבין :

אע"פ שאינו רשאי. כדמפרש
טעמא בגמרא [דף 69]. וכן קוצץ נטיעות אין רשאי לעונר ככל משמית
(דברים ט):

שם צ"א ע"ב 11

אלא תנאי היא דאיכא למ"ד
 אין אדם רשאי לחבל בעצמו ואיכא מ"ד
 אדם רשאי לחבל בעצמו מאן תנא דשמעת
 ליה דאמר אין אדם רשאי לחבל בעצמו
 אילימא האי תנא הוא דתניא וואך את
 דמכס לנפשותיכם אדרש ר' אלעזר אומר
 מיד נפשותיכם אדרש את דמכס ודלמא
 קמלא שאני אלא האי תנא הוא דתניא
 'מקדעין על המת ולא מדדכי האמורי
 אמר רבי אלעזר שמעתי שהמקדע על
 המת יותר מדאי *לוקה משום כל תשחית וכיש גופו ודלמא בגדים שאני
 דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן *קרי למאני מכבודתא ורב
 חסדא כד הוה מסגי ביני הוימי והגא מדלי להו למאניה אמר *זה מעלה
 ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא *אמר ר"א
 'הקפר ברבי מה ת"ל *וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש
 חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ז ומה זה שלא ציער
 עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה
 וכמה :

טור חו"מ סי' ת"כ (בטור השלם סל"א) 12

(גא) החובל בעצמו אף על פי שאינו
 רשאי (פטור) אחרים שחבלו בו חייבים כתב הרמ"ה שאינה הלכה
 אלא האדם רשאי לחבול בעצמו :

שו"ע חו"מ שם סל"א 13

לא י החובל בעצמו אע"פ שאינו רשאי [י פטור] לט אחרים שחבלו בו [יין חייבים :

רמב"ם פ"ו מלכים ה"י ורדב"ז 14

י ולא האילנות
 בלבד . אלא כל המשבר כלים . [ג] וקורע בגדים . והורס
 בנין . וסותם מעין . ומאבד מאכלות דרך השחתה .
 עובר בלא [ד] תשחית . ואינו לוקה אלא מכת מדרות
 מדבריהם :

וא"כ
 מ"ש קוץן אילנות דלוקה ומ"ש משבר כליו דאינו
 לוקה והא בכולהו עבר משום כל השחה . וי"ל
 דכזכרס קוץן אילנות מאוהו לא חכרוה כדליתס
 ס"כ דמכוח ומשמע דקרא דלא השחה אס ענה
 לא אסי ללא אלא מלא יכרוח אוסו דכך השחה :

מר בריה רבנינא עבד הלולא לבריה חזנתו לרבנן דהו קבדו שבא
 אייתי כסא דמוקרא בת ארבע מאה זוזי ותבר
 קמייהו ואעציבו רב אשי עבד הלולא לבריה
 חזנתו לרבנן דהו קא ברדו טובא אייתי כסא
 *דזוגיתא חורתא ותבר קמייהו ואעציבו

אמר רב דידי בר אבין אמר שמואל 'הקו דם ונצטנן עושין
 לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל צלחו ליה תכתקא דשאנא רב
 יהודה צלחו ליה פתורא דיונה לרבה צלחו ליה שרשיפא וא"ל אביי
 לרבה והא קעבר מר משום °בל תשחית *א"ל בל תשחית הגופאי עדיף

ד.ם. וכ"ש חולה: צלחו ליה תכתקא
 דשאגא. לא מצלחו ענים מוכנים להיסק
 ציוס הקזה ולזה וצקעו כסא של תדהר
 שהוא מעולה צדמים: פתורא
 דיונה. מין ארוז הוא. ורבינו הלוי
 אמר (א) צו"ש: *רבא צלחו ליה שרשיפא.
 ספסל:

ואע"ג דאמרינן בסמוך כדי שיטול
 ארנקי ויטיל לים ואזו מכלימו למ"ד
 משל בן ההם מיירי באותו ענין שיש
 לאב קורת רוח בכך כגון שזרקו לים
 למירמא אימתא אלאינשי ביחיה דאי
 לאו הכי אס בתגס משליך רשע הוא
 דעובר צבל תשחית ואפילו היכא
 דשוגג הוא ומשליכו בחמתו מ"מ נהגה
 בהשלכת ארנקי ומש"ה אין להכלימו:

וכן כדי להטיל מורא (שבת דף כ"ה וכ"ח) על בני ביתו מותר וקאמר התם דוקא במנא תבירי

ויראה לשבור ממת המוסק כוס שלם ואין משום כל חששים כיון שמוציא לרצו מוסר למטן יתט לכ משליכ בפנאים שמוציא להכסיל ולמעט השמחה ראוי ליקח קדירה שגורה מרם מחרסי הארשה . (לשבור)

מיד
תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין
אתרוגיהן :

מיד תינוקות שומטין לולביהן - לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידן ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין בדבר גזל ולא משום דרכי שלום אלא שכן נהגו בו מחמת שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חברו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכן נהגו מחמת שמחת חתן

שומטין את לולביהן. הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם בשציעי* : ואוכלין אתרוגיהן. של תינוקות ואין בדבר לא משום גזל ולא משום דרכי שלום שכן נהגו מחמת שמחה :

ויש אומרים (יג) דאם הזיק אחד את חברו (יד) מכח שמחת פורים (ד) פטור מלשלם (ת"ה סימן תי). ועיין בחושן-משפט בדיני נזיקין*):

(יג) דאם הזיק וכו'. בב"ח מחלק בין הזיק גדול לקטן, בין בגוף בין בממון, דבהזיק גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטור בהזיק גדול : (יד) מכח שמחת פורים. פירוש, שעשה מכח שמחה, (יד) אבל אם כיון להזיק חייב :